

MI VÉGRE VALÓK
A'
TEMPLOMOK?

A' TELKI UJ TEMPLOM' FEL-SZENTEL-
TETÉSE ALKALMATOSSÁGÁVAL

ELŐ ADTA

FEJÉR GYÖRGY

KOVÁTSI PLÉBÁNUS.

B U D Á N,

NYOMTATTATOTT A' KIRÁLYI UNIVERSITÁS BETŰIVEL

1 8 0 2.

*Melly rettenetes ez a' hely! nints itt egyéb,
hanem az Isten' Háza, és az Ég' kapu-
ja. 1. Moyf. 28. v. 17.*

E' hálakodó szavakra fakadtt jámbor Pá-
triárka Jakab álmélkodásában. Midőn t. i.
bújdosása alatt ki-faradtt, és bús tanakodásában
el-lankadtt testét a' kemény hanton pihentetné,
fejét egy darab köre téven: ama munkáiban
tsudálatos, és irgalmasságiban véghetetlen Isten,
rendkívül való látásokra méltatta lelkét; hogy
tsüggendező szívét erősitené, bizodalmát táplál-
ná, és álhatosságát gyámolitaná. Látván ő ama
Kerubimok' Urát Angyalival, és az ő számta-
lan seregével földünkkel egyesülésbe lépni;
hallván ama jeles ígéretek, melyeket a' Fel-
séges tesz vala ez úttal az ő áldására, bátori-
tására, és bóldogítására; fel-retten álmából, és
mond: „Melly rettenetes ez a' hely! nints itt
egyéb, hanem az Isten' Háza, és az Ég' ka-
puja.”

Nem azért: mintha nem tudta volna e' ditső szarándok, hogy az Isten mindenütt jelen van; tudta e' józan és megvilágosodott Pátriárka minden bizonytal, hogy ezen fő valóság az egész világot bétölti; hogy az ég az ő széke, a' föld pedig lábainak számollya (Isa. 66. v. 1.): hanem mivel az Isten itt felségének ditsőségét nyilvánban kinyilatkoztatta, mint másutt; itt bővebben árasztatta-ki áldásait, mint máshol; itt jelenlétének érzése jobban szívére hatott, mint egyébütt: ezekre nézve vallá ő bizonytal le - telepedése helyét rettenetesnek, Istenháának, és az ég' kapujának.

Eképpen szükség az Istennek jelenlétéről gondolkodnunk a' fel-szentelt Templomokban is. Nem mintha egyébütt ő jelen nem volna, vagy e' meg-foghatatlan lelket itt testi érzékenységink alá vehetnénk: hanem, mivel itt méltóztatik felségének ditsőségét nyilvánban ki-tüntetni; itt szokja bővebben áldásait reánk árasztani (5. és 64. Zsól.); itt kívánta magát jelesen kérettetni (Máté 21. v. 1.); itt érdeklő hathatóssabban azoknak lelkét, kik illendő ájtatossággal ezen hajlékban meg-jelennek. Azért minden Szentegyházról méltán elmondhatni Jakab Pátriárka szavait: „Melly rettenetes ez a' hely! nints itt egyéb, hanem az Istenháza, és az ég kapuja.” Nem

Nem tudom Tekéntetes, Nemes, ájtatos Halgatóim, ha meg-egye-e ezekkel a' ti gondolkodástok, érzétek, és hitetek, vagy se? Bizonyos az leg-alább, hogy ekképpen gondolkodtak, illy érzéssel voltak, ezt hitték a' ti boldogultt Öseitek, kiknek buzgósága a' Templomok építésében, gondviselésében annyira ment, hogy alig találtatik párja a' világon. *) Így gondolkodott nevezetesen e' Telki Apáturság' ditső Fundátora Miske Úr, hajdan Bihar-Vármegyének Grófja, avagy Fő-Ispánnya, utóbb nemes Magyar Hazánknek Nádor - Ispánnya. **) Ezen érzés bírta arra jótévő lelkét, hogy e' helységben Templomot építesse ditső Sz. István Királyunk' neve alatt ***), 's azt ama mind

*) Apostoli Királyink meg-haladtak minden Koronás Fejeket ezen bőkezűségekkel az egy Spanyol Királyokon kívül, kiknek istenes jótétemények mintegy hihetetlen. Berry in Para. a. 3. c. 6.

**) Ő az Esztergomi Szentegyház' petsétes levelében 1198. esztendőben, mint Bihar Vármegyének Grófja *Micha*, negyedik esztendő múlva azon Szentegyház petsétes levelében mint már palatinus és Bihari Gróf *Mike*, Zágrábi Szentegyházában 1201. *Mika*; III. Innocentius levelében ellenben *Miske* nevet visel.

***) Szent István Királyunk' hírével és ditsőségével tele lévén Magyar Hazánk, a' leg-jelessebb, 's leg-

mind régisége, mind jeles érdemei által nevezetes Sz. Benedek Szerzetinek sorsosira bizná *) Anyaszentegyházunk' tizenkettődik százodának végén, III. Béla ditsó Királyunk' országzásakor **).

De

leg-számossabb Templomok Szűz Márián kívül ezen tájban az ő nevére építtettek. Illyen volt ama Székes-Fejérvári-is, mellyet Domonkos Palatinus el-kezdett, és Euphrosina Királyné III. Béla Annja véghez vitt. Magam olvastam mássát azon Királyi levélnek, mellyben a' Telki Szerzetesek Szent Istvánról neveztetek-el. (Religiosi Fratres S. Stephani de Telk) nyilván: mert Sz. István Király neve alatt volt a' Templom fel-szentelve.

*) Tudva való, hogy Nursiai Sz. Benedek hozta-bé a' Szerzetes élet' fenytékét napnyugoton Anyaszentegyházunk' hatodik századgyában. Ezen Szerzetből nem tsak külömbféle rendek, hanem sok nagy tudós híres férfiak-is származtak; kiket előszámiál Hospiniánus. Ők vitték-bé apostoli buzgósággal sok idegen Tartományokba-is a' Hitnek világosságát, mint Angliába Augustinus, Németh Országba Bonifacius, az éjszaki Tartományokba Ansharius, Cseh és Lengyel országba Albert; sőt Hazánk meg-térítésében-is nagy részt vett ő Szerzetes társaival együtt.

**) Ennek leg-jelessebb bizonyysága III. Inocentius Pápa levele, mellyel az Esztergomi Érseket odaútásítja, hogy a' Telki Benediktinusokat gondviselésébe vegye, és Reguláik' meg-tartására bírja. Katona Hist. Crit. Tom. IV. p. 720.

De ezen új Templomnak, Anyaszentegyházunk' régről fogva bé-vett szokása szerént való fel-szenteltetése *), 's a' ti ezen egyházi pompának díszesítésére öszve seregléstek, megkivánnyá, és érdemli nyilván, hogy e' tárgyról bővebben értekezzünk. Azért: Mi végre való a' Templomok? ez lesz tárgya beszédemnek. Én azt vallom: a' mi tulajdon jobb vólunk tefzi először szükségesekké a' templomokat; ez első: a' Hazának jobb vólta tefzi másodszor szükségesekké a' Templomokat; ez második Réfze beszédemnek.

Te minden tudománynak és értelemnek kútfeje Sz. Lélek! tedd az én beszédemet szívem'

*) A' Templomok' fel-szenteltetését több helyeken olvassuk már az Ó Testamentomban. II. Krónika 7. — I. Esdrás 16. — I. Macha. 9. Rész. Ez a' szokás korán az egész Keresztény világra-is elterjedett. Mihelyt Konstantinus Tsászár' uralkodásakor meg-szűnt az Anyaszentegyház üldöztetése, a' Templomok sokaságát, ékességét felségessebbé tette azoknak nyilvánvaló fel-szenteltetése. Eusebius IV. könyvében tudósít, a' negyedik százodban a' Jerusalemi és Antiokhiai Templomról, melly számos egyházi és világi Férfiak' jelenlétében, Sz. Ereklék' bé-helyeztetése, alamisnákodás, Prédikáziók, Mise áldozatok, külömbféle könyörgések közt szenteltettek - fel jeles egyházi szertartásokkal.

vem' szándéka szerént fontossá, épületesse. —
Ti pedig betses Halgatóim, míg fel-vett tárg-
yomban foglalatostokodom, legyetek békessé-
ges türéssel és figyelmezzetek.

ELSŐ RÉSZ.

Tsalatkoznak azok, kik az Istenről igen
emberiképpen gondolkodván, annak olly ki-
vanságokat, érzéseket, vagy indulatokat tulaj-
donítanak, millenyekkel a' halandókat birni
tapasztallják. Tsalatkoznak azok, kik látván,
a' világ nagyjai hogy' temjéneztetik búfsze-
ségeket; hogy' ásitóznak nagyrabetsülésünk' ál-
dozatira, hogy melly igen kedvek telik az em-
lékeztető oszlopokban, képekben, 's illy sze-
rű épületekben; mellyek nélkül az ő ditsósé-
gek meg-rövidülne: azt vélik, hogy az Isten-
nek öröktől fogva való Felsége-is a' mi Tem-
plomokra vágyódik; és ditsóságében rövidsé-
get szenvedne, ha illy rendbéli áldozatinkat
tőle szükítenénk. Tsalatkoznak szóval azok,
a' kik azt vélik, hogy az Istennek szüksége-
sek a' mi Templomaink, Kápolnáink. Ennek
fennyen ellene mondott nemzetek' Doktora
vallván: „Az Isten, a' ki e' világot alkot-
ta, és mindeneiket, mellyek abban vannak,
a'

a' menynek és földnek Ura lévén, nem kéz-
zel tsinált templomokban lakik, sem emberi
kézzel nem tiszteltetik, szükölködven valami
nélkül “ (Apost. tsel. 17. v. 24.). Tehát ama
menynek földnek Ura valóban a' mi templo-
munkra nem szorúlt.

Azonban helytelenül okoskodna az, a' ki
innét azt akarná ki-hozni, tehát hejában valók
a' Templomok. Mert: a' mi szükségtelen az
Istenre nézve, szükségtelen-e általlyában-is?
Az Istennek nem szükséges a' Nap: azért szük-
ségtelen-e az általlyában-is? A' külömbféle fű-
szerfzámokkal illatozó, külömbkülömb szinek-
kel szemeket igéző, számtalan eledellekkel gaz-
dag veteményes kertek az Istennek nem kü-
lömben szükségtelenek; de azért szükségtelen-
ek-e általlyában-is? A' mi az Istennek szük-
ségtelen, az szükséges lehet nekünk, úgymint
a' nap, 's veteményes kert: így van éppen
a' Templomokkal-is a' dolog.

Mert minden mély okoskodás nélkül kiki
által-láthattya, melly roszkarban állana sor-
sunk, ha mi az Istenről nem tudnánk semmit,
vagy azt ezünkbe nem juttatnánk — a' mi
valóban annyi volna, mint nem-is tudni; vagy
ha hamis és helytelenképpen gondolkodnánk
felőle; ha mindenható, véghetetlen bölts, és
jótévő

jótévő Teremtőnk, 's Gondviselőnk lévén, mi azonban egy tehetetlen, henye, gondatlan, magának való, bofzszút kívánó, vérengző valóságnak tartanánk őtet; ki kényyére töltvén kedvét a' mi búldogításunkat gondviseléséből számkivetné; a' minéműnek tarták azt hajdan a' Pogányok, és résznyire a' Zsidók-is. Melly rosz karban volna sorsunk, ha ember társaink semmit se hajtának az Istenre, tőle való függéseket meg-nem esmérenek, hanem kiki szabadon üzhethné kényyét. Melly rosz karban volna sorsunk, ha rendeltetésünk, végünk behathatatlan titok volna, az-is maradna örökre előttünk; azt se tudnánk, ki hívta életre első Atyánkat, melly tzélből, mi végre? 's mi történik velünk le-alkonyodván életünk napja? Vallyon ezen rövid és bajos élet-e a' mi részünk, vagy más jobbra, örökkévalóra-is számot tarthatunk? — Ezen esméretek, érzések, és bizonyságok nélkül felettébb meg-fogyatkozna a' jámbor emberek száma, és a' mi nyugodalmunk, elégedésünk, örömünk - is avval együtt. — Ezen esméretek', érzések' 's bizonyságok' közöltetésére, fenntartására, éleltzésére szükségesek ihol a' Templomok. Itt esmérkedünk meg eléggé a' mi Teremtőnkkel, Gondviselőnkkel; itt juttatjuk eszünkbe

szünkbe felséges tulajdonságait, szentségét, igazságát; itt érezzük 's vallyuk tőle való függésünket; és meg-emlékezünk, hogy szabad kényyü Urai nem vagyunk e' földnek, hanem számadás alá vettettet szolgái ama nagy tselédes gazdának, kitől tehát méltán tarthatunk életünk' üdejét el-vesztegetvén, szabad akaratunkkal viszsa élvén (Luk. 19. v. 12).

De a' Templomot úgy szükség főképpen tekénknetek, mint egy olly oskolát, mellyben az üdvösséges erkölts gyakoroltatik és gyarapúl. Itt vagyon a' Religiónak menedék helye. Itt szab az törvényt; itt osztya-ki józan parantsolatit; itt feddi szabadon a' világot, nem tartván semmit ítéletéről; bátran kerefztelvén azt rosznak, a' minek rosz a' neve. Itt áll rendeltetésünkről, kötelességünkről, számadásünkről egész a' szivig. Azon ige, melly üdőről üdöre itt hirdettetik a' szentírásból, élő Isten beszéde, hatalmas, és hathatós minden két élő törnél, behatván az elmének, és léleknek oszlasáig (Zsid. 4. v. 12). Megigazította a' héjános gondolkodásunkat, tzáfollya bal-ítéletünket, hartzot úz hívságunk, büszkeségünk, és más erköltstelenségünk ellen. Meg-emlékeztet tisztjeinkről, szemünkre lobbantya törvényfzégésünket, vagy-is; tanít, fedd, dorgál,

dorgál, hasznos az igazságban való oktatásra (II. Tim. 3. v. 16.). Fel-vonnya előttünk jövődönk' kárpittyát, az örökkévalóságot ki-nyilatkoztatta, az örök életet, és kárhozatot előnkbe terjeszti, mint magunk viseletének el-múlhatatlan folyadékját. Utat nyit végre Te-remtönk' barátságára, 's azon tökéletességre, melyre csak szert tehet egy halandó.

Tegyük, hogy némelyek közülünk mind ezen eszközök nélkül-is önnön elmélkedések, magános gyakorlások által otthon-is szinte illy tiszta és felséges esméretekre, érzésekre, 's jeles erköltserekre, szert tehetnek — noha ezek száma, az igazat meg-vallván, felettéb tsekély —: de azért vallyon szert-is tefznek-e valóban? Élnek-e jól az arra szolgáló eszközökkel? Vesznek-e annyi üdőt, el-vonatkozást, fejtörést magoknak, a' mennyi e' végre kívántatik? Vallyon a' jámborság, józan erkölts, Isten' esmérete volna-e csak azon karban-is, melyben vagyon, ha az emberek szabad kényyekre hagyattatnának; ha nékik a' tökéletessebbülésre kész alkalmatosság nem adódna a' Templomokban? Mikor vólt a' keresztény jámborság nagyobb divattyában? Mikor tündöklöttek a' jeles erköltsnek nagy bajnoki? Nem de az első Anyaszentegyházban?

Ah!

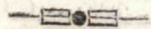

Ah! ezek pedig a' templomokban lelkesültek azon tökéletességre, melyet máig se győzünk eléggé tsudálni. „Mindennap meg-maradván egyenlő akarattal a' Templomokban“ úgy bizonyítja a' Sz. Írás Apost. tsel. 2. v. 46. Erre mutat Sz. Ignátz Mártir-is. *)

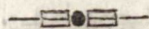
Ezek felett a' Templomban helyheztek a' mi nyugodalmunk, vigasztalásunk és üdvösségünk' eleven kútforrasi. Itt készülnek minnyájan, itt-is szolgáltatnak - ki többnyire ama Szentségek, melyek mindennemű szükségünkben kész segedelmünk; jobbulásunknak, és üdvösségünknek hathatós eszközei; melyekre nézve, tsendessebb lélekkel, nyugottabb elmével élünk mi, mint azok, kik ezen segéd-eszközök nélkül szükölködnek. Melly számos bút, aggódást tűz-el szívünkről ez a' gondolat: az Isten az én Atyám! én az ő Fia! fiának viszfa fogadott ő engem; midőn a' Kereszttségben vele meg-szövetkeztem, és a' Bér-málásban szövetségemet meg-ujjítottam. „Mert minnyájan az Isten fiai vagytok a' Krisztus Jé-susban való Hit által“ vallyá Szent Pál (Gal.

3.

*) Omnes ad orandum in idem loci convenite, sit una communis precatio, una spes in charitate & fide inculcata in Jesum Christum, quo nihil prastantius est. S. Ign. M. epistola ad Magn.

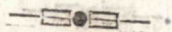

3. v. 26.) Bizonyára akár melly gyáva, fé-
lékeny légyen az a' kerefstény, ezen gon-
dolatra, hogy az Isten Atyja, olly kegyes
Atyja, ki tékozlófiát se átollya — ha magá-
ban száll és meg-tér — el-fogadni, karjai közé
szorítani, afztalához botsítani: Vér szemet
vesz, neki bizakodik, 's meg-ujjultt kedvel,
vidám lélekkel közelít szent színéhez; szívé-
nek gyászos ügyét ki-nyögi Attya keblébe;
bizakodva vár tőle mindeneket, valamit vég-
hetetlen szeretete az ő boldogságára ki-szánt.
Szerentse, akár szerentsétlenség, nyavalya akár
más viszontagság légyen része, atyai gondvi-
seléséről mindeneket jó néven vesz; és tánto-
rithatatlan álhatatossággal várja tőle ügyének
jobbra fordulását. Hátha még azt-is számba
veszi, hogy a' szentségekben való részesülés ál-
tal Kríztus' tulajdona lett? „Valakik a' Kríztus-
ban meg-kerefsteltettek, a' Kríztusba öltöztek“
mond tovább az említett Sz. Pál ott v. 27.
Ezen Isten fia, fel-sohajt erre magában, ki
meg-késértetett minden inséginkben, ne szá-
nakodgyék-e a' mi erőtlenségünkön! (Zsid.
4. v. 15.). Ama jó Pásztor, ki tulajdon éle-
tét adá juhaiért (Ján. 10. v. 11.): végre nem
hajtya-e' felséges tzéllját! Ah! el-tétetett
nékem az igazság' koronája, melyet meg-ád
nékem

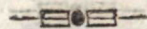
nékem az Ur ama napon igaz Bíró; nem tsak
nékem pedig, hanem azoknak-is, kik szeretik
az ő el-jövetelét“ (II. Tim. 4. v. 8.). Melly
vigasztalás, melly enyhítő ír ez sebes szívünk'
orvoslására!!

Hát azon újjulást, mellyre itt egy Bünös-
nek lelke szert tesz, hogy-is hagyhatnám éren-
tés nélkül! Úgy tetzhetnék ugyan néktek
AA, hogy a' bünösök méltatlanok arra, hogy
annak szent színéhez közelítsenek, ki Moy-
zesre reá rivakodott „Ne közelíts ide, úgy
mond, old-le sarudat lábodról, mert ez a'
hely, mellyen állasz, szent föld“ (II. Moys.
3. v. 5.). Holott tsak a' vakmerő Bünösö-
ket, azokat, kik bünös-léteket meg-nem es-
mérik, vagy azok akarnak tovább-is maradni,
tiltya az Isten sz. színétől; az alázatos és meg-
törődött bünösöket ellenben nem hogy üzné
magától, hanem inkább kegyessége és irgal-
ma által hívogattya. Sz. Lukás könyvének
18. Részében e' történet jegyeztetett-fel bi-
zonyosságul, minden bünösök vigasztalására.
Egy publikánus lelki-esmérete ingerléséből azon
egy időben ugyan, de nem egyenlő érzéssel,
fel mégyen vala a' Templomba imádkozni a' fari-
seussal. Távul a' Templomban, alázatosság-
ból nem bátorkodott szemeit az égre emelni,
hanem

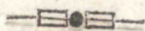
hanem melyét vervén szívből sohajta: Isten! légy irgalmas nekem bűnösnek! „'S minémű ki-menetellel? Ah! alá-méne ő házához meg-igazulván, úgy mond az Írás. — Erzékeny képvonása azon irgalmasságnak, mellyel visel-tetik az Isten a' meg-térődött bűnöshöz a' tem-plomban. Tsak a' fel-fuvalkodott, és magának igaznak tettző Fariseus' kérése marad itt fogatlan; az alázatos és meg-tért Bűnösé ellenben irgalmasság thrónussához jutván kegyelmet nyer. Ne tsudálljatok azért, hogy Dávid kér-vé kérte az Istentől, hadd lakjék az ő házá-ban élete napján, és látogathassa meg az ő templomát“ (28. Zs. v. 5.). Mert: kívána-tosb hely nem lehet egy Bűnös' vigasztalásá-ra és üdvösségére a' Templomnál. Önnön ma-gatokat emlékeztettek egyszeri bűnös álla-po-tokra AA, hogy' kinzott lelki-esméretetek? minémű szorongatást szenvedtetek? míg alá-zatos és meg-törődött szívvel a' Templomban meg-jelenvén, a' hit, reménység, és Istenfe-retete titeket bűnösök' igaz meg-vallására bírt vala, és az egyházi-embernek szájából méltók lettetek ezen bizonyosság tételt hallani: „Bízzál Fiam! meg-botsáttatnak néked a' te bűneid“ (Máté 9. v. 2.). Melly enyhítő balzamal szolgált ez a' ti meg-sebhedett szíveteknek!

'S mi-

'S midőn ama tsudálatos életfajára pillanthatta-tok, melly a' paraditsomból a' mi Templó-mink' fő helyére plántáltatott által a' halandók' élete hoszfzabbítására: melly igen vidúltt lel-keitek, ezen gondolatra: „a' ki e' kenyeret eszi, él az örökre“ (Ján. 6. v. 59.)!!

Illy jelessek ama testi és lelki javak, mel-lyekre a' templomokban szert tehetni. Vannak még-is sokan olyanok, kik a' templomokat kerülík; azt tartván, akár többen, akár keve-sen legyenek, akár ők ott legyenek, akár se, az Istennek mindegy. Valóban az Istennek magára nézve mindegy; de te reád nézve A-tyámfia nem mindegy. El-kell lenned ekép-pen számtalan esméretek, érzések, és bizony-ságok nélkül, mellyekre a' Templomok nél-kül vagy éppen szert nem tehetisz, vagy leg-alább olly könnyen nem. El-kell lenned számtalan serkengetések, biztatások, 's érzbejutta-tások nélkül, mellyeknek fogyatozásából jámborságod tetemes héjánosságot fog szenvedni. El-kell lenni azon segéd-eszközök nélkül, mel-lyek itt kéfzen állanak mind azoknak enyhí-tésére, kik munkálkodnak és terhelve vagynak (Máté 11. v. 28.). El-kell lenned azon vigasztalások, éleztések, 's nyugosztalások nélkül, mellyek kellemetes balzam gyanánt esnek a' nyavalyával, inséggel, vagy más vi-

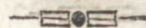

szontagsággal küszködők szívére. El-kell vég-
re lenned számtalan leg-hathatós b indító okok
nélkül, mellyek habozó szívedet jóra birták
vólna, az örökké való javak' keresetére hatá-
rozták, 's így üdvösségedet elő-mozdították
vólna. Az élet' jámborságára, 's jobbitására sem-
mi nints olly alkalmatos, mint a' Templomok'
gyakorlása, arany szájú Szi. János vallása fze-
rént *). Tehát Te önnön magad fogsz azon
vesztetni, ha a' Templomokat nem gyakorlod:
de azzal a' Hazának-is veszteségére élsz; mert
a' Templomok nem csak tulajdon jobb vól-
tunkra, hanem a' Hazának jobb vóltára-is szol-
gálnak, a' mint ki-fejezi a' második Rész.

MÁSODIK RÉSZ.

Bár melly szabadon és függetlenül jártzás-
sék az ember e' világra születetni, azonban
mihelyt észével élhet és él, észre veszi mások-
tól függését. Emberi nemünk' eredetére víz-
sza-gondolkodván, fel-talállya létünk fő lokát;
észre veszi, hogy sorsának, 's szerentségének
el-rendelője nem ő maga; bé-láttya, melly igen

*) Vitae diligentiam, puritatem nihil sic efficit, et
corrigit, ut continua in templis conversatio, et
alacre ad audiendum verbum Dei studium. S. Chrys.
Tom. I. Hom. 53.

hasznára, ditsóságára intézett, 's intéz mai na-
pig mindeneket atyai gondviselésével e' világ'
Ura — az Isten. Teszti szükségeire nézve pe-
dig ember-társai alá-is vettette érzi magát szü-
letése után, azontúl. Ezekre nevezte kéntele-
nitetik másokkal egyesülni, szövetkezni, 's
egyet érteni. Valóban mindezeket méltó te-
kintetben vévén, azt veszfűk észre, hogy em-
beri nemünk olly országot formál, mellynek
feje 's királlya amaz önnön magától valóság,
ki minket nem-létünkéből ki-hozott, 's ezen
egymás nélkül szűkölködő természettel alko-
tott; kinek helytartóji a' Fejedelmek, tisz-
viselői az Elöljárók, egyebek pedig alattavalói.

'S ezen természeti állapotunk' emlékezetét
ittén vallyuk, 's ünnepellyük AA! a' tem-
plomokban. Itt teszi szántszándékos vallását
egy község, város, vagy helység, hogy csak
semmi ő urához képest; egy tsekély porfzem,
melly latba vettetvén semmit se nyom; egy
vízibuborék, melly egy szempillantásban va-
gyon, a' másiban nintsen. Inségének üdején
ide tolong azért ő Királyának színe eleibe; oltá-
ra előtt le-borúl; és hív lelkének imáadását, bús
szívének nyegését kellemetes temjén gyanánt
eresztgeti-fel az egeknek. Majd áldásáért, úgy
mint a' vízfszaterő békességért, ellenséginek
meg-aláztatásáért hálakodik, és az Istent az

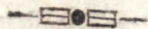
ő Istenének vallya. Majd ismét öfzve sereglik, hogy Királynak akarattyáról értekezék, és úgy vigyázzon az ő tettzésére, mint szolga Urának, fiú Attyának pillantására; vagy hogy vakmerő törvényszegési után törődgyék szerentsétlenségén, bűneit, mint jó akaró Királynak meg-bántását, utállya, meg-vallya, és nyegve botsánatot koldúljon, 's a' t. Egy illy szenthely, hol a' nép köteles adóját le-fizeti, Királlyával egyesül, akarattyáról értekezik, jobból, és jámborságában gyarapúl: nem valóságos jobbvöltára szolgál-e a' Hazának? Tsuda-e hát, hogy a' Templomokat minden nemzetek különös tekintetben tartották? *)

Itt a' Templomokban az Isteni tisztelet' alkalmatosságával egymáshoz közelítenek, egymáshoz szelédülnek, egymáshoz törödnék a' társaságra termett emberek. A' polgári rendek és sorsok itt egyesülnek, itt fognak kezét egymással. Midőn a' nagyok és kitsinyek, a' gazdagok és szegények, Urak és szolgák, mint meg annyi testvérek, öfzve elegyednek; a' külömböztető jegyek, mellyek ottkin olly irigykedést

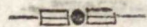
*) Szeneká bizonyosága szerént a' másképp' vakoskodó nemzetek a' Templomoknak még düledékit-is betsben tartották: Non magis, úgy mond, contemnuntur sapiens, cum jacuit, quam sacrarum aedium ruinae calcantur, quas religiose aequae ac stantes adorant. Epistola ad Abb. 31.

kedést szereznek, itt el-vesztik tündöklő fényöket: van-e olly hely, melly józanabb érteket széllefszthessen ezen Atyafiak' szívére? Van-e olly alkalmatosság, melly inkább meg- emlékeztetné őket, hogy minnyájan egy Atyának gyermekei, egy Úrnak számados tselédjei? A' közös imádság ezekben juttattya közös erőtlenségöket, hogy egymáson szánakodgyanak; az együtt való ének-zengés lángaló buzgósággal el-tölti lelköket, a' köz boldogság' előmozdítására. — Avagy hasonlítsuk-öfzve azokat a' szálangó csoportokat, kiknek, Isteni tisztelet nélkül lévén, templomok sinszen, azon nemzetekkel, kiknek vagyon, 's azt betsben tartják, gyakorolják. Be durvák, vadak, kegyetlenek — szerentsétlenek! Illy gyászos állapothoz közelítenének a' mi faluink, helységekink, sőt városaink-is, mihelyt ezen Isteni tisztelet' lak helyei nélkül hagyattatnának.

Valóban: nem mefzfe látnak azok, valakik bé-nem látták, melly igen kellemetességére, nyugodalmára, bátorságára szolgállyanak a' társasági életnek a' Templomok. Midőn itt üdeig óráig földi gondgyokról meg-feletkezvén a' polgárok lelkök' sebes szárnyain az ég felé emelkednek, rendeltetésekről elmélkednek, a' gonosz lelkűségnek el-távoztatására kötelezik magokat, és erőt vesznek hivatallyok' terheinek

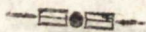
nek el-viselésére: hány bú, inség, nyughatatlanság temettetik azzal itt-el, mellyek a' társasági élet' kellemetességit tsak pusztították volna. Midőn itt az ember Emberré formáltatik; tehetségi és ereji a' köz bölcödságra igazítatnak; szívére köttetik, hogy talentumit úgy tekéntse, mint egy kereskedésre nyert tőke pénzt: azért azt földbe ne ássa: nem itt készül-é a' Hazának jó polgárja-is? Midőn itt a' Törvény illendő méltósággal hirdettetik mind az előljárónak, mind az alattvalónak; midőn az alattvalóknak parantsollya: „Minden lélek alája vettessék a' felső hatalmasságoknak; mert nints hatalmasság, hanem az Istentől; annak okáért, a' ki a' hatalmasságnak ellene áll, az Isten' rendelkezésének áll ellene. A' kik pedig ellene állanak, azok magoknak szereznek károhozatot“ (Róm. 13. v. 1.). A' hatalmasoknak ellenben meg-hadgya: „A' hatalmasak pedig hatalmason szenvednek kínokat; mert az Isten nem személy válagató, se nem fél senki nagyvóltatótól“ (Bóls. 6. v. 7.). Nem eszköztetik-é mind ezek által a' Hazának tzéllya? Midőn itt amaz igaz Birót kinekkinek szívére szólattya: „Enyim a' boszszú állás; én megfizetem“ (Róm. 12. v. 19.); és a' boszszúnak ki-üti vérengző markából a' gyilkos fegyvert; a' meg-bántódottat tsendes engesztelő-désre

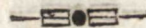
désre bírja: nem mozdítva-é elő ez által a' Hazának nyugodalmát? Midőn ama szoros számadásra, ama minden titkokat ki-nyílatkoztató napra idézi üdőről üdőre a' képmutatókat, és mindazokat, kik felséges hatalmakkal szabad kényyökre vízfza - élhetnek: nem éleszti-é ezzel a' polgároknek Tisztviselőik-eránt való bizodalmát? Ezen értelemben mond vala a' koronás Próféta: „Ha az Úr nem őrizi a' Vároft, haszontalan az Őr állók' vigyázattya“ (126. Zs. v. 1.).

Számba ne vegyük-é még azon bizodalmat-is, melly ezen helynek szentségéből és méltóságából háromlik minden kötésekre, fogadásokra, és szövetségekre; a' társasági életnek ezen erős kaptaira? Ha a' nép Istenének nyilvánvaló segítségül hívása, és óltalma alatt fedelmével egy új 's erősebb kötésre lép; ha a' házosok ezen oltárnál házos erköltsökre magokat kötelezik; ha a' polgárok Hazájok' védelmére, a' vitélő seregek Záfzlóikkal fel-esküsznek; ha a' szülők itt örökiket bé-avattyák, és szentelik jussaikba: akkor ezen polgári szövetségek olly felséges nyomadékat és bizodalmat nyernek, mellyhez hasonlót azoknak nem adhat semmi emberi hatalom.

Végre: a' hazafiúi erköltsök közlésére, táplálására tagadhatatlan bé-folyása van a' Templomok.

plomoknak. Minnyájunkban rejtezkedik t. i. egy hathatós ösztön mások' tetteinek követésére. Kisded-korunkban szokott az ugyan leginkább uralkodni rajtunk, de meg-lelt korunkban se szűnik - meg azért izgatni minket. Jeles tetteket szemlélvén, mi-is nemes vetélkedésre serkentetünk azontúl. Szóval: nagy ereje van rajtunk a' példának. Melly hely alkalmatosabb pedig a' Templomoknál a' jó példa adásra? — Haj! látván polgár társaink, hogy vízfűzés és kétes állapotunkban az Istenünk' gondviselésében bizakodunk; hogy könyörgünk, imádkozunk, kérünk, hálákat adunk Királyunkért, kik a' méltóságban vagynak, nyugadalmas és tsendes életünk végett (I. Tim. 2. v. 1.); látván, hogy szerentsénknek tartjuk, hogy e' Hazának, mellybe a' Gondviselés helyhez-tett, fiai vagyunk 's a' t. a' mi érzésünk mint egy tűz ki-üt társainknak szívökön-is; azt felgyullasztja, sőt tökéletes lángba borítja. „Úgy világoskodgyék a' Ti világosságtok az emberek előtt, hogy lássák a' ti jó tselekede-teiket, és dítsóítsék a' ti Atyákat, ki menyben vagyon.“ Ezt hagyá nekünk parantsola-túl amaz Isteni Mesterünk, amaz emberi termé-szetnek tudósa, ama köz jónak hív barátja K. Jézus (Máte 5. v. 16.). Ezt köté nemze-tek' Doktora-is a' Hivek' szívére „Tekéntsetek egy-

egymásra a' szíveteknek, és jó tselekedetek-nek fel-indítására, el-nem hagyván a' mi gyü-lekezeteinket, mint szokások némellyeknek „ügymond (Zsid. 10. v. 24.).

Azért Uraimék! Ti Hazánknek fő rend-gei, érdemes Tisztviselői, leg-betsesb tagjai: mivel itt pótoltatnak - ki a' polgári alkotmá-nyok' héragi, itt támogattnak a' társaságos élet fundamentomi; a' hazafiúi erköltsék itt élefsztetnek, itt gyarapúlnak: Ti annyival ke-vessebbé vonyhattytok - ki magatokat a' Tem-plomok' gyakorlásától, mennél inkább függ példátoktól a' Község. Mit-is fogna az felőle-tek gondolni, ha ritkán, vagy soha se látna jelen a' Templomokban? Vagy keveset fogna építeni a' Templomokra, mellyeket töletek el-hagyattatva lát, vagy azt vélhetné, hogy Ti hivatalotoknak, rangotoknak, és kötelességtek-nek meg-nem feleltek. Egyikét se vállalnátok pedig, reménylem, örömeft magatokra. Ellen-ben, melly igen épül a' közrend, ha előljáróit, tisztyeit, nagyjait le-borulni láttya az előtt, ki minnyájunk' Gondviselője; ha láttya, hogy ők - is ama leg-főbb Királynak törvénytől függenek, ki valaha számot kér minnyájunk-tól sáfarkodásunkért; ha láttya kebelébe ele-gyedni őket-is annak tiszteletére, ki minnyá-junkat egy közös végből helyheztetett e' föld-

re. Ah! hasson lelketekre Jánosnak példája. Bár melly helytelen, sőt meg-vesztegetődött volt-is a' nyilvánvaló Isteni tisztelet Hazájában, ő azonban a' Templomban hiven megjelent. Tizenkét esztendő korában már oda sietett, 's azontúl-is esztendőről esztendőre a' sátoros ünnepeken megjelent. Völt-e szükség Jánosnak ezen Templomba járásra? Távul se. A' mi példánkra, a' mi erkölsülésünk, és üdvösségünk elő-mozdítására tselekedé ő azt. 'S ezen felséges példa, ezen ditső szándék nem fogna-e rajtatok?

Ezen számtalan hasznokat, a' mi jobbóltunkat és a' Hazáét hordozta szemei előtt ezen Apáturság fundátora AA, annál nyilvánban; mert a' Sz. Benedek' rendén lévő Szerzetesek' elégtelenségéből rövidséget szenvedvén az Isteni szolgálat még az ő életében, arra vette III. Honorius Pápát, hogy annak gondviselését az akkor tájban Hazánkban újjonnan tündöklő Szirczi Barátoknak engedné által. *) Noha kevés üdeig, mintegy fél-százodig, maradhattak ők-is az Apáturság' jószágának birtokában.

*) Ezen T. Szerzetes Rend III. Béla Királytól petsétes levéllel, melly máinapig-is meg-van, 1183. esztendőben erősített meg. Robert Wessprémi Püspökre bízta a' Pápa a' Fundátor' kívánságának teljesítését.

tokában. Ötödik László Királytól ama Nyúl-szigetében Szent Dominikus' rendén szüzeskedő Apátzák' jövedelmének szaporítására fordítottak azok *). Mikor jutottak légyen ismét azon Szerzetnek birtokába', mellynek a' Fundátor elejénten ajándékozta; mikor fordítottak azon felséges tzelokra, mellyekre ő szánta; bizonytalan. Első Ferdinánd' üdejében szedte nyilván a' kegyes Jótéví istenes szerzeményének gyümöltseit, a' Szent Benedek' rendgyének hív munkássága alatt **) Gyümöltsozott volna-is üdőről üdöre bővebben, ha ama mostoha fergeteg, mellynél gyászossabb nem érte Hazánkat, e' szeléd plántát el-nem pusztította volna. — — Szomorú emlékezet! a' pogány Török' zsákmányává lévén Hazánk; külső szabadsága kemény békókra verettetett, a' belső pedig, a' lelki esméretbélit értem — számkivettetett!! 'S a' mit a' közmondás tart, hogy a' szerentsétlenség többed magával jár: ekkor

*) Nyilván: rész szerént boldogult Attyához V. Istvánhoz való tiszteletből, ki ide temettetett, rész szerént Testvérjére Eörszébetre nézve, ki Sz. Margit' Szűznek példáját követvén, jeles erköltsökkal, és szent életének hírével itt tündöklött. Történet X. Gergely Pápanak üdejében 1272. Eszt.

**) Krisztus Urunk után 1535. F. T. Kerék Miklós volt Telki Apátur, Sz. Benedek' rendéből, utánna pedig egy más István nevű következett.

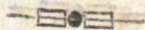
ekkor szerentsétlen Hazánkon bé - tellyesedett. Amaz új tudomány, melly Német Országból viz-
özönként Hazánkat-is el-önté, még kietlennebbé
tette annak állapotját. — Epedett akkor dí-
tsóult Lélek! buzgó lelked, midőn az Egyházi
szolgák ki-rudatván lak helyekből, ki-forgattat-
ván birtokaikból, el-széllvedén, vagy ki-fogyasz-
tatván *) nem vólt, ki a' tzivakodóknak békes-
séget, az álhatatosoknak javakat, örökkévaló
javakat hirdetett vólna (Isai. 52. v. 7.); nem
vólt, a' ki szivökre kötötte vólna az eszeve-
szetteknek, hogy amaz atyafi vér, mellyet ké-
mélletlenül öntöznek, mint hajdan Ábel-é,
menybe kiált; nem vólt, a' ki meg-esmértet-
te vólna a' Magyarokkal, ama Jésus' vallását:
„Minden Ország, melly magában meg hason-
lott, pusztulásnak indúlt (Luk. 11. v. 17.)!!
— Tsak akkor, minekutánna a' Török Hold,
melly olly sokáig setétségben tartá napunkat,
örökre le-nyugodván egünkről, Hazánknak fén-
nye ismét fel-kezdett derülni, fordúlt jobbra
ezen

*) Rudolf jeles emlékezetű Királyunk 1593. Efst. a'
kémentelenség úgy hozván magával — ezen Apátur-
ság' jószágát Etyeki Jozsiás, és Kroneder János-
nak, ki Budai Bíró vala, adta haszonvételül, olly
hagyomással, hogy meg-változván a' körülállá-
sok önként tartozzanak kí-lépni birtokokból.

ezen Apáturságnak-is sorsa. Első Leopold al-
kalmatosságot nyervén az ősi hitnek gyámo-
lítására, az Istenes szerzemények' el-rendelésé-
re, ezt a' Bétsi Skótusoktól el - nevezett Sz.
Benedek' rende Apáturának, Sebestyénnek,
adá, és törvényes bé-iktatása által örökjévé-is-
tévé. Mellynek szabados birtokában meg-erő-
sítottak annak következői-is koronás Fejedel-
meinktől. *) Vetekedvén mintegy a' Prelatus
Urak, hogy a' boldogúlt Fundátor' szándékának
mennél hivebben meg-feleljenek **): Tenéked
tartatott fenn a' leg-főbb dítsóság Magyar Ha-
zánkban, és Ostriai tartományokban egyaránt
betses és Fő tisztelendő Bennó Apátur Úr! ez
járulhatott még tetemes érdemidhez, hogy
nyóltz-

*) Sebestyén nyéré az Apáturságot 1700. eszt. 25.
Apr. két esztendő múlva a' törvényes bé-iktatás-is
meg-esett. — 1720. Efst. VI. Károly ugyan azon
nevezetű Apáturnak ujjonn adá. 1750. Efstendő-
ben pedig halhatatlan emlékezetű Mária Theresia
a' máig nagy dítsóséggel előljárokodó Bennó A-
páturnak adta.

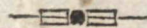
**) Károly Apátur a' jószágok' tulajdonságáról tör-
vényes végzések által bizonyossá lévén, azontúl
Lelki Pásztorokat küldé-le, sőt lakosoka-is szállí-
tott beléjek tulajdon költségén. Robert Apátur
pedig Jenőn Sz. Péter, és Sz. Pál-neve alatt új
Templomot lépitett Plébánia házzal együtt; Pá-
tyon-is egy Szentegyházat Szent Imre Hertzeg ne-
ve alatt sok más istenes teteményin kívül.

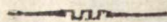
nyóltzvan éfztendőš korodban a' ſzerzemény' tulajdon helyén, az üdők' moſtohaſága által el-puſztúlt Templom helyett újjat építettvén, el-hervadhatatlan koſzorút ſzerez magadnak. Ah! töltözzél azon áldásokkal, Iſten' ſzíve ſzerént való Férſű, mellyekkel jútalmazta az Iſten Dávidnak háza eránt való búzgóſágát (II. Krón. 6.). Töltözzél azon ditsóſéggel, melly a' hit, jó erkölts, és a' köz jó' előmozdításából reád háromlik. Töltözzél ama ſzámos réſzvéttel, melly ſzerént minden itten eſendő áldozatokban, könyörgésekben, és akarminémű más ájtatoſságokban oſztolni fogſz üdőről üdőre. — Té-is ezen Jótévőſég' ſaradhatatlan eſzköze! vedd máinap jútalmadat. A' Te örömöd — hasonló Salomon' öröméhez, midőn a' Jéruſalemi Templomot fel-ſzenteltetné, — légyen néműnemű jútalmad; többnyire legeltetéd alatt gyarapuló nyájjad' áldása fog Téged' ſirodba követni. — Fizesse-meg Tinéktek- is az Ur Telki Hivek! kik ájtatoſſan és örömeſt ezen épületen napſzámoſkodtatok. Ama házá- nak épületébe egyeſítsen minnyájatokat, melly merő eleven kövekből álland, és mellynek fundamentoma K. Jéſus; Sz. Ágoſton ki-fejezése ſzerént *)

Vége

*) Reſtituat Dominus fidelibus ſuis tam pie, tam hilariter, tam devotē ita operantibus, ut eos quoque ipſos

Vége: „Téged imádva kérlek ezen Há-
nak Ura! hallgaſd-meg az én imádságomat igé-
reted ſzerént (II. Krón. 7. v. 12.). Ha bé-
zárod az eget, és eő nem eſik, és meg ha-
gyod a' ſáskának, hogy meg-eméſſze a' föl-
det; vagy dög halált botsátalſz a' te néped kö-
zibe: meg-térvén pedig a' Te néped, ſegitsé-
gű hívja nevedet, könyörög néked, a' Te
ortzádat keresi, és penitentziát tart az ő go-
noſz útairól: — — hallgaſd-meg az égből és
kegyelmezz az ő bűnőknek, és gyógyítsd-meg
az ő földöket. Szemeid nyitva legyenek, és
füleid figyelmetessek annak imádságára, ki e'
helyen imádkozik; mert el-válaſztottad, és
meg-ſzentelted e' helyet, hogy itt légyen a'
Te neved örökké Amen.

ipſos in ſuae fabricae conſtruſtione componat; quo
currunt lapides vivi de fide formati, ſpe ſolidati,
charitate compaſti: ubi ſapiens ille Architectus A-
poſtolus fundamentum poſuit Jeſum Chriſtum. Ser.
in dedic. Eccl. S. Aug.